ISSN: 3027-8597 (Online)

JMND
Journal of MCU NakhonDhat
วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ปีที่ 13 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม 2569) : Vol.13 No.10 (October 2026)
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND
pp: 12-23

บทความวิจัย

รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

A LEARNING MANAGEMENT ADMINISTRATION MODEL FOR DEVELOPING STUDENTS' LIFE SKILLS IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

ภาลฎา บุญสุภา*, นเรศ ขันธะรี, ชวนคิด มะเสนะ
Phalada Bunsupa*, Narech Khantharee, Chuankid Masena
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อุบลราชธานี ประเทศไทย
Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani, Thailand
*Corresponding author E-mail: thanisara.kimmiizz@gmail.com
*Tel: 086-492-2903

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น ความต้องการจำเป็น และแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน 2) สร้างรูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา 4 ระยะ ประชากรเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการในเขตตรวจราชการที่ 14 จำนวน 5,004 คน กลุ่มตัวอย่าง 370 คน กำหนดขนาดด้วยสูตรของยามาเน่และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ศึกษาแนวทางจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ 3 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล 6 คน ตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน ทดลองใช้ด้านการอำนวยการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน 1 แห่ง และประเมินผลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 21 คน ซึ่งได้มาโดยคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.94 แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่เป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด และดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.410 โดยด้านการอำนวยการจัดการเรียนรู้มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 2) รูปแบบ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ หลักการ วิธีดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ย 4.47 และ 4.42 ตามลำดับ อยู่ในระดับมาก 3) ผลการทดลองใช้มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 3.53 เป็น 4.70 ผ่านเกณฑ์ครบทุกข้อ และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) รูปแบบมีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 4.45 และความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ย 4.36 อยู่ในระดับมาก ส่วนความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ย 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการเรียนรู้, ทักษะชีวิต, โรงเรียนประถมศึกษา

*Received July 23, 2026; Revised August 24, 2026; Accepted September 3, 2026

Abstract

This research aimed to: 1) Investigate the current and desirable conditions, priority needs, and guidelines for learning management administration to develop students' life skills; 2) Construct the model; 3) Implement the model; and 4) Evaluate its implementation. A four-phase research and development methodology was employed. The population comprised 5,004 school administrators and heads of academic affairs in Inspection Region 14. The sample consisted of 370 participants, determined using Yamane's formula and selected through stratified random sampling. Guidelines were examined at three schools demonstrating best practices through six key informants. The model was validated by 12 experts. Learning facilitation was implemented in one school, and the model was evaluated by 21 purposively selected experts. The research instruments comprised a questionnaire with a reliability coefficient of 0.94, an interview form, and evaluation forms. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, the Priority Needs Index, and content analysis. The findings revealed that: 1) The current conditions were at a moderate level, whereas the desirable conditions were at the highest level. The overall Priority Needs Index was 0.410, with learning facilitation showing the highest priority need; 2) The model comprised objectives, principles, operational procedures, evaluation, and conditions for success. Its appropriateness and feasibility were at a high level, with mean scores of 4.47 and 4.42, respectively; 3) Following the implementation of learning facilitation, the mean score increased from 3.53 to 4.70, all criteria were met, and stakeholders' overall satisfaction was at the highest level; and 4) The model's appropriateness and feasibility were at a high level, with mean scores of 4.45 and 4.36, respectively, while its usefulness was at the highest level, with a mean score of 4.52.

Keywords: Learning Management Administration, Life Skills, Primary Schools

บทนำ

การพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากผู้เรียนจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ สมรรถนะ คุณธรรม และทักษะที่สามารถนำไปใช้เผชิญสถานการณ์ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนจากการเน้นถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสมรรถนะสำคัญ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบการเรียนรู้ของ UNESCO ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนผ่านหลักการ Learning to Know, Learning to Do, Learning to Be และ Learning to Live Together เพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และพร้อมดำรงชีวิตในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (UNESCO, 2015) ด้วยเหตุนี้ ทักษะชีวิตจึงเป็นสมรรถนะสำคัญที่สถานศึกษาควรส่งเสริมอย่างเป็นระบบ โดยหมายถึงความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปใช้จัดการกับตนเอง บุคคล และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ครอบคลุมการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา การจัดการอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ การปรับตัว และการดำรงชีวิต

แม้นโยบายและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะให้ความสำคัญและกำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน แต่การนำแนวคิดดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษายังพบประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่ยังเน้นเนื้อหาวิชาการและการวัดผลปลายทางมากกว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง การบูรณาการทักษะชีวิตในกลุ่มสาระการเรียนรู้ยังขาดความต่อเนื่อง และครูบางส่วนยังต้องการแนวทางในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด ปฏิบัติ แก้ปัญหา สะท้อนผล และนำความรู้ไปใช้ได้จริง (อาทิตมณี แย้มเกษร, 2564) ขณะเดียวกัน ปัญหาด้านพฤติกรรม อารมณ์ และสังคมของนักเรียนเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับกรมสุขภาพจิตได้พัฒนาระบบ School Health HERO เพื่อสนับสนุนครูในการเฝ้าระวัง คัดกรอง ติดตาม และส่งต่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ในปีการศึกษา 2568 มีนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้รับการประเมินสุขภาพจิต จำนวน 1,499,243 คน และควรได้รับการดูแล จำนวน 134,052 คน หรือประมาณร้อยละ 8.94 (กรมสุขภาพจิต, 2569) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนความสำคัญของการส่งเสริมทักษะชีวิตแก่ผู้เรียน สำหรับพื้นที่เขตตรวจราชการที่ 14 สถานศึกษามีความหลากหลายทั้งด้านขนาด ที่ตั้ง บุคลากร และทรัพยากรการเรียนรู้ ขณะเดียวกัน แผนพัฒนาการศึกษาของพื้นที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้นวัตกรรม และการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้เหมาะสมตามช่วงวัยของผู้เรียน (สำนักงานศึกษาธิการภาค 14, 2568) ความหลากหลายของบริบทประกอบกับทิศทางการพัฒนาดังกล่าว จึงทำให้สถานศึกษาจำเป็นต้องมีระบบบริหารที่สามารถเชื่อมโยงนโยบาย การสนับสนุนครู และการจัดการเรียนรู้ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับบริบท

การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนมิได้ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูเพียงด้านเดียว แต่สัมพันธ์กับการบริหารการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการกำหนดทิศทาง ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับการจัดการเรียนรู้ของครูให้มุ่งพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะผู้เรียนระดับประถมศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยสำคัญของการวางรากฐานด้านความคิด การควบคุมตนเอง การตัดสินใจ การสร้างสัมพันธภาพ และการปรับตัวต่อสังคม การบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตจึงจำเป็นต้องมีแนวทางที่ชัดเจนและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการกำหนดทิศทาง การพัฒนาบุคลากร และการจัดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ (Leithwood, K. et al., 2020) ขณะเดียวกันการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะครูเป็นผู้แปลงนโยบายและหลักสูตรไปสู่กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ปฏิบัติ แก้ปัญหา และสะท้อนผลการเรียนรู้ (จินตนา ครองยุทธ, 2568) การขับเคลื่อนการพัฒนาทักษะชีวิตให้เกิดผลในระดับสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยกลไกบริหารที่เชื่อมโยงบทบาทของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นองค์รวม อย่างไรก็ตาม การบริหารภายในสถานศึกษายังจำเป็นต้องเชื่อมโยงการกำหนดทิศทาง การอำนวยการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสมรรถนะครู การนิเทศ และการบริหารทรัพยากรให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางในการกำหนดทิศทางการบริหาร สนับสนุนครู และจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมุ่งเพิ่มเติมมิติการบูรณาการกระบวนการบริหารภายในสถานศึกษา เพื่อให้การส่งเสริมทักษะชีวิตมิได้จำกัดอยู่เพียงกิจกรรมหรือความร่วมมือเฉพาะด้าน แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบดังกล่าวที่คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ และเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานทางการศึกษาในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น ความต้องการจำเป็น และแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน 2) การสร้างรูปแบบ 3) การทดลองใช้รูปแบบ และ 4) การประเมินผลการใช้รูปแบบ

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการจากโรงเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 14 ซึ่งครอบคลุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 12 เขต โรงเรียนจำนวน 2,502 แห่ง กำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูหัวหน้างานวิชาการ 1 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 5,004 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณสำหรับประชากรที่ทราบจำนวนแน่นอนที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 เนื่องจากต้องการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างภายใต้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 370 คน จากโรงเรียน 185 แห่ง การสุ่มใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยกำหนดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั้ง 12 เขตเป็นชั้นภูมิ จัดสรรจำนวนโรงเรียนตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนโรงเรียนในแต่ละเขตพื้นที่ แล้วสุ่มโรงเรียนภายในแต่ละชั้นภูมิตามจำนวนที่จัดสรร จากนั้นเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการของโรงเรียนที่ได้รับการสุ่มแห่งละ 1 คน รวมแห่งละ 2 คน และการศึกษาแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศจำนวน 3 แห่ง โดยมีเกณฑ์ว่าเป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นโรงเรียนหรือมีครูได้รับรางวัล OBEC AWARDS ระดับชาติ เป็นโรงเรียนนำร่องด้านนวัตกรรม หรือเป็นโรงเรียนที่ใช้นวัตกรรมบูรณาการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนละ 2 คน รวม 6 คน

ระยะที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมสนทนากลุ่มและตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบและคู่มือ จำนวน 12 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา การวิจัย และการประเมินผลการศึกษา จำนวน 8 คน ผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่ จำนวน 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือมีวิทยฐานะระดับเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิมีบทบาทในการวิพากษ์องค์ประกอบและวิธีดำเนินงานของรูปแบบ ตรวจสอบคู่มือ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบเฉพาะด้านการอำนวยการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ณ โรงเรียนบ้านอุดมสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ผู้บริหารและครูให้ความเห็นชอบและสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้แทนผู้ปกครอง ผู้บริหารและครูมีบทบาทดำเนินงานตามคู่มือ ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้แทนผู้ปกครองมีส่วนร่วมสนับสนุน สะท้อนผล และประเมินการดำเนินงาน การทดลองดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ระยะเวลา 2 เดือน

ระยะที่ 4 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 12 คน และครูหรือบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 4 คน

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 3) ประเด็นการสนทนากลุ่มและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบและคู่มือ 4) แบบประเมินกระบวนการดำเนินงานก่อนและหลังการทดลอง 5) แบบประเมินผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบ จำนวน 7 รายการ 6) แบบประเมินความพึงพอใจ และ 7) แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยเครื่องมือทุกฉบับสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิด นิยามเชิงปฏิบัติการ และผลการศึกษาในแต่ละระยะ ผ่านการตรวจสอบความครอบคลุม ความชัดเจนของภาษา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปใช้ ทั้งนี้ แบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ และคำถามปลายเปิด โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และทุกข้อผ่านเกณฑ์ 0.50 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย โดยระยะที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนต้นแบบ ระยะที่ 2 นำผลการศึกษาในระยะที่ 1 มาสังเคราะห์เพื่อสร้างร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ แล้วจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงรูปแบบ ระยะที่ 3 นำรูปแบบไปทดลองใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาที่กำหนด พร้อมประเมินก่อนและหลังการใช้รูปแบบ และประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบ และระยะที่ 4 นำรูปแบบที่ผ่านการทดลองใช้แล้วเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI modified) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิด การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยจำแนกประเด็น สรุปสาระสำคัญ และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบ

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และระยะของการวิจัยและพัฒนา 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น ความต้องการจำเป็น และแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบและองค์ประกอบการบริหารการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 4) การประเมินผลรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ส่วนองค์ประกอบของการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การอำนวยการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) การนิเทศเชิงพัฒนา และ 5) การบริหารทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

2. ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็น ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการ ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวม (n = 370)

ข้อ	องค์ประกอบ	สภาพที่เป็นจริง(D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			PNI (modified)	ลำดับ
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
1	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	3.26	0.99	ปานกลาง	4.61	0.53	มากที่สุด	0.414	3
2	การอำนวยการจัดการเรียนรู้	3.00	0.99	ปานกลาง	4.74	0.43	มากที่สุด	0.580	1
3	การพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา	3.23	0.99	ปานกลาง	4.62	0.53	มากที่สุด	0.430	2
4	การนิเทศเชิงพัฒนา	3.35	0.96	ปานกลาง	4.47	0.62	มาก	0.334	4
5	การบริหารทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้	3.30	0.98	ปานกลาง	4.31	0.70	มาก	0.306	5
รวมเฉลี่ย		**3.23**	**0.98**	**ปานกลาง**	**4.55**	**0.56**	**มากที่สุด**	**0.410**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพที่เป็นจริงของการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่ควรจะเป็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.410 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การอำนวยการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI modified) = 0.580) รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา การนิเทศเชิงพัฒนา และการบริหารทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ พบว่า แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนควรเริ่มจากผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย นโยบาย และทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจน เชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้

การนิเทศติดตาม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้ครูออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก บูรณาการทักษะชีวิตกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม ตลอดจนใช้กระบวนการสะท้อนผลร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา ทำงานร่วมกับผู้อื่น และเชื่อมโยงความรู้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน

1. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน จากการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และผลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของร่างรูปแบบ โดยรูปแบบที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 2) หลักการของรูปแบบ ได้แก่ หลักการบริหารเชิงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หลักการนวัตกรรมบูรณาการ หลักการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และหลักการมีส่วนร่วม 3) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา การอำนวยการจัดการเรียนรู้ด้านการพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา การนิเทศเชิงพัฒนา และการบริหารทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ 4) การประเมินผลรูปแบบ ประกอบด้วย การประเมินกระบวนการดำเนินงาน การประเมินผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบ และการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา การสร้างความเข้าใจร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในบริบทเชิงพื้นที่ และการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน

2. ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 12 คน พบว่า ร่างโดยรวมด้านความเหมาะสมโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้าง องค์ประกอบ และแนวทางดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนได้

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน

1. การทดลองใช้รูปแบบดำเนินการในโรงเรียนประถมศึกษาที่กำหนด โดยเลือกทดลองใช้วิธีดำเนินงานด้านการอำนวยการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 (PNImodified) เท่ากับ 0.580 และเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน การดำเนินการทดลอง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การออกแบบและวางแผนการดำเนินงาน 3) การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริง 4) การติดตามและนิเทศเชิงพัฒนา และ 5) การประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา โดยมุ่งให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทักษะชีวิตผ่านกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสะท้อนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ RCA และเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบด้านการอำนวยการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานด้านการอำนวยการจัดการเรียนรู้ก่อนและหลังการทดลอง

(n = 30)

ข้อ	รายการประเมิน	ก่อนทดลองใช้รูปแบบ			หลังทดลองใช้รูปแบบ			พัฒนาการ	ร้อยละพัฒนาการ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบาย ทิศทาง เป้าหมาย และแนวปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน พร้อมทั้งสื่อสารให้ครูและบุคลากรเข้าใจแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน โดยให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา	3.37	0.67	ปานกลาง	4.60	0.50	มากที่สุด	1.23	75.46
2	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ประกอบทักษะชีวิตควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ โดยเชื่อมโยงองค์ประกอบทักษะชีวิต ตัวชี้วัดพฤติกรรมที่คาดหวัง	3.30	0.70	ปานกลาง	4.50	0.57	มาก	1.20	70.59
3	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เช่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา	3.33	0.66	ปานกลาง	4.53	0.51	มากที่สุด	1.20	71.86
4	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผ่านกระบวนการ RCA โดยออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด เชื่อมโยงประสบการณ์กับความรู้ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ทั้งระหว่างกระบวนการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต	3.57	0.57	มาก	4.73	0.45	มากที่สุด	1.17	81.12
5	ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดแนวทางและสนับสนุนให้ครูใช้ข้อมูลผู้เรียนรายบุคคล พฤติกรรมการเรียนรู้ และข้อมูลบริบทของสถานศึกษาในการออกแบบและพัฒนาการเรียนรู้	3.73	0.52	มาก	4.87	0.35	มากที่สุด	1.13	89.76
6	ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการติดตามและสะท้อนผลร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผ่านกระบวนการ AAR โดยพิจารณาผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง เปรียบเทียบกับเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ และนำผลการสะท้อนดังกล่าวไปใช้ปรับปรุงและพัฒนา	3.70	0.47	มาก	4.83	0.38	มากที่สุด	1.13	86.92
7	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูสร้างเลือกใช้ และประยุกต์ใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย โดยเน้นการประเมินจากการลงมือปฏิบัติจริง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง สะท้อนผลการเรียนรู้	3.73	0.45	มาก	4.87	0.35	มากที่สุด	1.13	89.76
	รวมเฉลี่ย	**3.53**	**0.58**	**มาก**	**4.70**	**0.44**	**มากที่สุด**	**1.17**	**79.84**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานด้านการอำนวยการจัดการเรียนรู้หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองทุกตัวชี้วัด โดยค่าเฉลี่ยรวมเพิ่มขึ้นจาก 3.53 ซึ่งอยู่ในระดับมาก เป็น 4.70 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด มีผลต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.17 และมีร้อยละพัฒนาการเท่ากับ 79.84 เมื่อพิจารณาผลต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง พบว่า การกำหนดนโยบาย ทิศทาง เป้าหมาย และแนวปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้มีผลต่างของค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 1.23 รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทักษะชีวิตกับความรู้ทางวิชาการ และการส่งเสริมให้ครูประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 1.20

ผลการประเมินผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบ พบว่า ก่อนการทดลองใช้มีรายการที่เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณา 4 รายการ คิดเป็นร้อยละ 57.14 อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ ส่วนหลังการทดลองใช้มีรายการที่เป็นไปตามเกณฑ์ครบทั้ง 7 รายการ คิดเป็นร้อยละ 100.00 อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก นอกจากนี้ ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 อยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภายหลังการดำเนินงานกระบวนการอำนวยการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนทดลองมีความชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้นสะท้อนว่ารูปแบบมีความชัดเจน ยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา และสามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนได้

ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้

ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 21 คน พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 อยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายผลในประเด็นหลักที่สำคัญตามระยะของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น ความต้องการจำเป็น และแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน ผลการวิจัยสะท้อนว่าโรงเรียนประถมศึกษายังมีช่องว่างในการเชื่อมโยงนโยบาย หลักสูตร การจัดการเรียนรู้กับการนำไปปฏิบัติ เนื่องจากสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการอำนวยการจัดการเรียนรู้มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง อำนวยการ สนับสนุน และติดตามการจัดการเรียนรู้ของครูให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ เวชชะ ที่อธิบายว่าการบริหารการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (ประเวศ เวชชะ, 2561) แนวคิดดังกล่าวสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ ที่พบว่าการอำนวยการจัดการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิตมณี แย้มเกษร ที่พบว่า การเสริมสร้างทักษะชีวิตของผู้เรียนต้องดำเนินอย่างเป็นระบบตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การใช้สื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ไปจนถึงการวัดและประเมินผล (อาทิตมณี แย้มเกษร, 2564) ผลการศึกษาดังกล่าวสนับสนุนข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ โดยสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนไม่ควรดำเนินการเป็นกิจกรรมแยกส่วน แต่ควรเชื่อมโยงกับระบบบริหาร

งานวิชาการและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาทั้งระบบ ความแตกต่างนี้อาจเกี่ยวข้องกับขอบเขตพื้นที่และความหลากหลายด้านขนาด บุคลากร และทรัพยากรของสถานศึกษาที่ศึกษา

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบครอบคลุมวัตถุประสงค์ หลักการ วิธีดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบมีลักษณะเป็นโครงสร้างเชิงระบบที่เชื่อมโยงเป้าหมาย หลักการ กระบวนการดำเนินงาน และกลไกการประเมินผลเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ เนื่องจากการสร้างรูปแบบอาศัยข้อมูลจากสภาพที่เป็นจริง ความต้องการจำเป็น แนวทางจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ และการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้องค์ประกอบของรูปแบบมีความสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนวพรรณ เชื้ออ่ำ ที่พบว่า รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ (นวพรรณ เชื้ออ่ำ และคณะ, 2566) เมื่อพิจารณาร่วมผลการวิจัยครั้งนี้ จึงสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงต้องมีองค์ประกอบที่ครบถ้วนเท่านั้น แต่องค์ประกอบดังกล่าวต้องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครอบคลุมทั้งกรอบแนวคิด กระบวนการนำไปปฏิบัติ และกลไกสนับสนุนการใช้รูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ ผลการดำเนินงานด้านการอำนวยการจัดการเรียนรู้ภายหลังการทดลองค่าเฉลี่ยของกระบวนการดำเนินงานสูงขึ้นทุกตัวชี้วัด ผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบผ่านเกณฑ์การประเมินครบทุกข้อ และผู้ใช้รูปแบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเลือกทดลองใช้ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุดทำให้การพัฒนาสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา นอกจากนี้การดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การวางแผน การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ การนิเทศติดตาม และการประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา ยังช่วยให้ผู้บริหารและครูมีทิศทางร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทักษะชีวิตเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce, B. R. & Showers, B. ที่ให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาครูนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานจริง (Joyce, B. R. & Showers, B., 2002) เมื่อพิจารณาแนวคิดดังกล่าวร่วมกับผลการทดลองใช้รูปแบบ จึงอาจอธิบายได้ว่า ผลที่สูงขึ้นภายหลังการทดลองใช้มิได้เกิดจากการกำหนดขั้นตอนของรูปแบบเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการที่ครูได้รับโอกาสให้นำแนวทางไปปฏิบัติจริง พร้อมรับการนิเทศ ข้อมูลย้อนกลับ และการสนับสนุนระหว่างดำเนินงาน กระบวนการเหล่านี้ช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และนำแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ทั้งนี้ ผลการทดลองสะท้อนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการบริหารของกระบวนการด้านการอำนวยการจัดการเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนทดลอง โดยเป็นการเปรียบเทียบเชิงพรรณนาเฉพาะขอบเขตที่ศึกษา

ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากรูปแบบได้รับการพัฒนาจากข้อมูลสภาพที่เป็นจริง ความต้องการจำเป็น แนวทางจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ และการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังผ่านการตรวจสอบ การทดลองใช้และการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ จึงทำให้องค์ประกอบและวิธีดำเนินงานมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนได้ อย่างไรก็ตาม การนำรูปแบบไปใช้ให้บรรลุผลจำเป็นต้องอาศัยความพร้อมของผู้บริหาร ครู เวลา งบประมาณ สื่อ เทคโนโลยี ตลอดจนการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan, M. ที่เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนมิได้อาศัยเพียงนโยบาย

หรือโครงสร้างการดำเนินงานเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการสร้างความเข้าใจร่วม การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในระหว่างการนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติ (Fullan, M., 2016) เมื่อพิจารณาแนวคิดดังกล่าวร่วมกับผลการวิจัยครั้งนี้ จึงสะท้อนให้เห็นว่า แม้รูปแบบจะมีองค์ประกอบและวิธีดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ความสำเร็จในการนำไปใช้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการสร้างเป้าหมายร่วม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และจัดเงื่อนไขสนับสนุนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ World Health Organization ที่ให้ความสำคัญกับโรงเรียนในฐานะพื้นที่สำหรับพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การจัดการอารมณ์ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม (World Health Organization, 2020) แนวคิดดังกล่าวสอดรับกับรูปแบบที่พัฒนาขึ้นซึ่งมุ่งเชื่อมโยงการบริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ที่อยู่ในระดับมากที่สุดจึงบ่งชี้ว่า รูปแบบมีศักยภาพที่จะใช้เป็นกรอบดำเนินงานในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษายังมีความจำเป็นต้องพัฒนาการบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน โดยเฉพาะการอำนวยการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นกลไกเชื่อมโยงนโยบาย หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในระดับห้องเรียน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบและวิธีดำเนินงานที่เชื่อมโยงกัน ขณะที่ผลการประเมินรูปแบบสะท้อนว่ารูปแบบมีความเหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติได้ และเป็นประโยชน์ต่อการใช้เป็นกรอบดำเนินงาน โดยสถานศึกษาสามารถปรับวิธีดำเนินงานและเงื่อนไขสนับสนุนให้สอดคล้องกับความพร้อมและบริบทของตนเอง สำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการนำรูปแบบไปใช้ โดยร่วมกับครูและคณะกรรมการสถานศึกษา กำหนดเป้าหมาย และเชื่อมโยงการพัฒนาทักษะชีวิตกับหลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งนิเทศ และสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนจัดเวลาเพื่อพัฒนาความรู้ของครู สนับสนุนสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ และปรับวิธีดำเนินงานให้เหมาะสมกับขนาดและบริบทของโรงเรียน ขณะเดียวกัน หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนการใช้รูปแบบโดยจัดทำแนวทางพัฒนาผู้บริหารและครู ให้คำปรึกษาระหว่างดำเนินงาน และจัดระบบติดตามผล โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาปรับใช้ตามความพร้อมด้านบุคลากร เวลา งบประมาณ และทรัพยากร เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง การวิจัยครั้งต่อไปควรทดลองใช้รูปแบบให้ครบทั้ง 5 ด้าน ในโรงเรียนหลายแห่งที่มีขนาดและบริบทแตกต่างกัน โดยเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง มีกลุ่มเปรียบเทียบ ใช้สถิติเชิงอนุมาน และติดตามผลภายหลังการทดลอง เพื่อประเมินความต่อเนื่องและความคงอยู่ของผลการดำเนินงาน รวมทั้งควรประเมินทักษะชีวิตของผู้เรียนโดยตรงด้วยเครื่องมือที่มีความตรงและความเชื่อมั่นเหมาะสมกับช่วงวัย เก็บข้อมูลก่อนและหลังการใช้รูปแบบ เพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนควบคู่กับผลด้านกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2569). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต 2568. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2569 จาก https://dmh-elibrary.org/items/show/2113

จินตนา ครองยุทธ. (2568). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในยุคดิจิทัล เพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านโพนทอง (แสงราษฎร์สามัคคี). วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 25(2), 95-113.

นวพรรณ เชื้ออ่ำ และคณะ. (2566). รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(1), R1-R14.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประเวศ เวชชะ. (2561). การบริหารหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 4). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). คู่มือการคัดเลือกครูต้นแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการทักษะชีวิต ประจำปี 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานศึกษาธิการภาค 14. (2568). แผนพัฒนาการศึกษาระดับภาคและกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568). เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2569 จาก https://shorturl.asia/LXqat

อาทิตมณี แย้มเกษร. (2564). การบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

Fullan, M. (2016). The new meaning of educational change. (5th ed.). New York: Teachers College Press.

Joyce, B. R. & Showers, B. (2002). Student achievement through staff development. (3rd ed.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Leithwood, K. et al. (2020). Seven Strong Claims about Successful School Leadership Revisited. School Leadership & Management, 40(1), 5-22.

UNESCO. (2015). Rethinking Education: Towards a Global Common Good? Paris: UNESCO Publishing.

World Health Organization. (2020). Life Skills Education School Handbook: Prevention of Noncommunicable Diseases: Approaches for Schools. Geneva: World Health Organization.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. (3rd ed.). New York: Harper & Row.